ARHIVO REDAKTOR: | PRIVAOLI 04 APRILA, 2022

PREDRAG FINCI: U UNUTARNJEM, ISTINA

> *„Mašta(rija) pripada biću, ali ga čd i samom sebi vodi u vlastitu nesreću. Svar je osobne snage da svaka za sebe izađe najprije na kraj sa samim sobom, samog sebe osloboditi vlastitih iluzija i obmana*

Hrvatski i bosanskohercegovački filozof Predrag Finci, nekadašnji profesor estetike, također i dekan Filozofskog fakulteta u Sarajevu, koji je tijekom rata u Bih preselio u London, gdje je nastavio raditi kao istaknuti pisac i gostujući istraživač na University College London, do odlaska u mirovinu 2011. godine, prošle je, 2022. godine kod zagrebačkog nakladnika TIM press, objavio još jedan svoj zapažen naslov. Radi se o knjizi „U unutarnjem, istina", knjizi u kojoj se autor bavi promišljanjima i analizom filozofskih traganja za istinom, za istim bićtej spoznaja, kroz povijest filozofske misli, razmatrajući vaštvoi intuicije, odnosno značaja intuitivnog puta u dolasku do znanja, kako su ga u svojim djelima i teorijskim razmatranjima tumačili i čhvačali vašhr novovjeki filozofi zapadnoga kruga, no ne samo oni.

Uzimajući za motto knjige misao Svetoga Augustina,„U unutarnjem čovjeku prebiva istina", filozof, pisac i esejist Predrag Finci prihvatio se je u svoj značajnoj studiji tema kao što su bujska introspekcija, intuicija i refleksija, osvjetljavanja, rada na približavanju i razumijevanju ovog, pokazati de u svome djelu, vrhunsku u filozofskom promišljanju i stvaranju.

„Unutarnja spoznaja i spoznaja unutarnjeg mužna je i neophodna u svakome filozofskom zapošnjanju i poimšljanju", kazat će tako na početku ovog studiozno izvedenog promatranja i analize, podsjećajući kako se je vaštnosti unutarnjeg bavio i ranije, naročito vezom unutarnjeg i imaginacije, u knjizi „Imaginacija", objavljenoj 2011. godine kod zagrebačkog nakladnika „Antibarbarus", koji je objavio i nekoliko drugih autorovih nezaobilaznih naslova. Medutim, napomnipe autor, u knjizi „U unutarnjem, istina" ne govori o estetikom, već „o sutjeku i njegovim duhovnim mogućnostima, a time i o mogućoj filozofiju sutjekta." Jer, poštuje de „kada govorimo o unutarnjem, govorimo o onome što sutjekt čini sutjektom, o onome na čemu i u čemu se utemeljuje i oblikuje sutjekt." Kratko rečeno, govorimo o sutjektu.

Radi se o značajnom, autorski uspješno iznesenom djelu, osobnim stilom i jezikom, pristupom i načinom, koji u sebi objedinjuje autoritet utemeljen na čvrstom uporibu enciklopiđnog i znanstvenog, a u esejističkom obliku kao specifičnom izrazu svoga prepoznatljivog znanstvenog autorstva.

K tome, treba podijeliti, da su u recepciji i ovoga autorova djela, kao i bogatog niza ranijih, uz spomenutu visoku stručnost, također izrazito važne odrednice njegova načina rada, kao što su pisnost i razgovjetnost jezika, postupnost i logična sistematičnost i metodičnost u izvođenju, razvijanju i ogledanju, analizi problema, uz brojne argumentiranosti, kao i odredena, pozadinski prisna svijest o pedagoško-didaktičkoj komponenti kao nezaobilaznoj, kada je riječ o esejističkom približavanju, ili ponovnom uranjanju čitateljstva u teme filozofije.

Takav pristup i način podrazumijeva misao da je i ovo djelo Predraga Fincija otvoreno za sve, ne samo za uže, stručne filozofske krugove, već mnogo šire – za ljude koji, dodušte, posjeduju odredena znanja i uvide u humanistiku, a posebice teme povijesti filozofije, ali i koji su zainteresirani za teme estetike, umjetnosti, sociologije, psihologje, antropologije, i općenito, za pitanja vezana uz čovjekov duh i njegove vrše emanacije kroz razne oblike djelovanja, a ponajprije ono **spekulativno i stvaralačko**, što za autora kao da predstavljaju divje ruševe bočne poležene na krajevima iste ravnine.

Svojim pisanjem Finci uspjeva zainteresirati i održati živom i budnom svijest i radoznalost čitatelja ne ušsh interesa, već dapače, onih čitatelja kojima su osobne spoznaje i učenja prirodan dio razvoja, nastalih u vječitome traganju, ali i želji za spoznajnom, intelektualnom i estetskom satisfakcijom, kakve ojdu ovoga zacijelo mogu priuštiti.

Kretući od razmatranja onoga što jest ljudska priroda, ustanovljujući kako ona nije Jedno, nego Raznlika, a kako se istovremeno, „u dvoj o ljudskoj prirodi trači njezin identitet, njezina konstanta i zapravo metafizička, nepovjerena bit onoga „ljudskog" i njegove „prirode", filozof Finci ustanovljuje kako je „ljudska priroda sve tko ljudsko bice može biti, ali kako je ljudsko samo ono što može uspostaviti, izgraditi i čuvati vrijednost". On naglašava kako „takvo što svakio za sebe priprema u svojoj nutrini, a mlucaja je ta koja Sutjekt vodi k vrijednom, istinitom, ispravnom i požetjnom, dok njih pronađuje refleksija, koja postaje pouzdana spoznaja. Ona koja može reći: ovo jest!"

U narednim poglavljima ove knjige autor ogleda i osvjetljava **pojam introspekcije**, koju, pozivajući se i na konkretne primjere iz povijesti filozofije, od Augustina do Husserla, dovodi u neraskidnu vezu s pojmom vjere, a kada je riječ o „pozivanosti" filozofa u njihovom radikalnom misaonom zapođivanju, jer „bez umatarnje vjere," zaključit će, „i zova same stvari, nema istinskog filozofiranja". Ovdje već poćnje autorovo putovanje kroz povijest filozofje, kada je riječ o temi introspekcije, a sigurnom rukom vodi Čitatelja, mesandinajući kroz razne filozofske koncepcije i teze, jer je tema introspektivnog, a potom i istinske spoznaje, prisutna u gotlima brojnih filozofa, čiu de demonstrirati i analizirati do kraja ovog djetnog djela. Take se otvrče na izjednačavanje refleksije i introspekcije: u „Dijelu o ljudskom razumu", Johna Lockea, kritizira (argumentirano, dakako) skeptičan pogled Immanuela Kanta, ili kasnije Wittgensteina, na introspekciju kao nezaobilaznu spoznajnu metodu, pobijedna na Schopenhauerovu sklonost introspekciji i mišljenje, iznesenu u djelu „Svijet kao volja i predstava", gdje on kaže kako „uz pomoć intuitivne spoznaje i osobne introspekcije sutjekt može shvatiti najviše načelo univerzuma i prirodu same volje, zbog čega ono vanjsko svoju potpunu pohvrdu ima u umatarnjem, u samom sutjektu".

Tako dolazi i do Nietzschea, kod kojega je vjera u osobno još više naglašena, a bez nje ne bi niti bilo velikih dosega Nietzscheove filozofije, dosega koje je svojim djelima uspio postići, upravo uz snažan oslanjaj umatarnjeg, u sprezi sa vlastitom intuicijom. Sto je temeljj nerazdvojive veze izmedu umjetnika i misloca (a ova se veza na dobar način osvaruje i u mnogim djelima Predraga Fincija). Autor se to pripisuje i Freuda, koji je kazao kako niko do tada nje dosegao, a teško da kada i hoće, onaj stupanj introspekcije kojega je dosegao Friedrich Nietzsche.

Autor se osvrće i na introspekcijsku metodu kao važnu u psihologji, pozivajući se tu na neke od psihologa koji su, paralelno, upozoravali na vaštnost svjesti o ograničenosti osobih uvida, o granicama sutjektivizma.

No, ono čto je manjak i smetnja u znanosti, u umjetnosti nije. U drugom će se djelu svoje knjige autor tako posebno pozabaviti vaštnosti odjela intuicije u nastanku umjetničkog djela, ali, jednako tako, i u njegovom dozivlju, razumijevanju, tumačenju i vrednovanju. Intuicijom su se u tom pogledu bavili neki od najvažnijih teoretičara umjetnosti, kao što je, medu ostalima, talijanski filozof **Benedetto Croce**, koji je odcjao kako postoje dvje vrste spoznaje – **intuitivna i logička**, napomirnjući kako se do intuitivne ili estetičke spoznaje dolazi uz pomoć fantazije, a do logičke s pomoću intelekta.

Prije toga, Predrag Finci pokazat će kako se čuvena sentenca „Cogito, ergo sum", Renéa Descartesa, koja predstavlja prekretnicu u razvoju filozofske refleksje, nadno iz kojega će izrasti moderna filozofija, mozže razumjeti kao svojevrsno odavanje počasti samoj refleksiji. Vjera u Cogito, kao u presudnu izmaku bića, nije drugo dali potenda umatarnje snage svijesti. Ovdje se ujedno i kritizira idealizam sutjekta, kojega je uzrokovalo upravo mišljenje da je ono čto sutjekt misli presudno za sve u čemu on jest, a koji je vodio i ka nekritičkom sutjektivizmu. Sto sve vodi stajalištima kao što su, primjerice, neposrednost u razumi i razumnost, trijumf osobne vjere, odnosno sutjektivizma kojemu je istina samo ono čto sam smatra istinitim.

„Ali svijet nije i ne može biti samo Jedno Ja", kazat de tako autor, dodajući kako „Ja jesam svoj svijet", pa za Čovjeka samog njegov umatarnji svijet može biti presudan.

Filozof se bavi i vaštnosti pojma „umatarnjeg" za romantičare i mistike, **vaštnosti pojma „Ponerličkleit" u njemačkoj misaonoj tradiciji**. Umatarnjim kao tajnovit, misticam dogadaj, skrivenu sikustvo, Finci povezuje i sa Plotinovim pojmom ekstaze, sa njemačkim srednjovjekovnim misticizmom i kasnijem romantizmom pomarnju „dušte", on istiše i značajno mjesto toga pojma u filozofiji Kierkegaarda, koji je umatarnje shvačao kao pravo mjesto vjere. „Tome je bliska i „filozofija duše", kaku možemo naći u djelima romantika, a i u romanima Dostojevskog i djelima filozofa bliskih filozofiji egzistencije", napomenut de autor.

Kada je riječ o vaštnosti umatarnjeg za umjetničku stvaralačtvo, bitan moment ovh razmišljanja svakako je i zapažanje autora kako „ta umatarnje umjetnika nipodto nije samo ono čto je umjetnik pročivo, nije samo njegovo neposredno iskustvo, nego nadasve onaj osjećaj stvari i njegova intuicija koji ga upućuju k onome ješ nevidenom." Tu umjetnik crpi, napomenut de Predrag Finci, „U uvida njegove intuicije koja prodire u ono čto je za znanoga i do tada iskušanog, u ono iz čega če tek izići, u kojem je svijet nov i nov način." Tako on pokazuje kako tajnovih izvor umjetničkog djela nije nedokučive naravi, već se on nalazi u psihologji samoga stvaraoca.

Kroz cijelo djelo, kompleksan niz eseja povezanih u jednu logičnu cjelinu, kojeg je cilj potanko i postepeno ogledati pojmove „umatarnjeg" i „intuitivnog", značaj tih pojmova u filozofiji i umjetničkom stvaralačtvu, kao i u dizbvljaju i prosudbi umjetničkih djela, autor ne zaboravlja, paralelno s osvjetljavanjem ovih pojmova i istoranjem njihove vaštnosti, podsjetiti i na činjenicu na koju upozorava Nietzsche – „Umatarnji svijet pun je obmana". Tako će Finci na jednom mjestu upozoriti, „Mašta(rija) pripada biću, ali ga čd i samom sebi vodi u vlastitu nesreću. Svar je osobne snage da svaka za sebe izađe najprije na kraj sa samim sobom, samog sebe osloboditi vlastitih iluzija i obmana." Upravo, tako **pojam introspekcije kao osobne analize prirodno povezuje i sa moralnim aspektom**, jer se Jeroz introspekcijuju uspostavlja kritiški odnos sutjekta prema samome sebi", odnosno postaje pitanje njegove savjesti.

Medutim, ono umatarnje nije nastalo iz samog sebe, već je ono u vezi, a često i rezultat, postojeća onog varojkog, upozorit de filozof. Tu se posebnoj pažnji sa Husserlom, koji je tvrdio da upravo u sutjektu treba otpočeti filozofsko istraživanje, da bismo dobili do onoga što sama stvar jest. Odnosno – u svijesti sutjekta izvire je uvida u objektivno.

Razmatrajući stajališta Fichteove filozofije, koje je upozoravao kako „Ja" u njegovom tekstu ne treba čitati kao njegovo osobno ja, Finci će zaključiti kako „filozofija započinje tek kada se napusti osobno i lično, kada se počne govoriti o sutjektu kao takvom. Zato se ona zamišlja nadasve kao posao uma, a sam Um kao nečto nad-sutjektivno."

Sveka filozofska istina jest nadosobna ili opća, dodat de autor, i napomenuti kako to ne stoji u suprotnosti s činjenicom da u stvari filozofiranja svaki filozof podnje za sebe i od sebe. To „centriranje sutjekta" znano je jol od Protagorine maksime, prema kojoj je „Čovjek mjera svih stvari, onih koje jesu da jesu, onih koje nisu da nisu."

Autor je vrlo pomno i **precizan u analizi pojmova kojima se bavi**, tako de nadalje dati veoma precizne opise pojmova **instinkta, predosjećaja i intuicije**. Govoreći kasnije o metodi, koju je u svome djelu „Načela filozofije" (1644) razvio i tumačio René Descartes, pojašnjavajući njezina Četiri temeljna pravila, pišuć o tome kako je ona, dakako, koja predstavlja put k istini, po svome karakteru kritička, analitička i sintetička, odnosno kako mišljenje mora imati jasnu misaonu strategiju, postupnost, te kako se svaki element mora s brigom razmotriti, istražiti i ispitati svaku etapu na putu k istini, autor kao da nehotice opisuje vlastiti postup pri gradnji i mnogih svojih dosadašnjih, ali i ovog, po svemu znamenitog djela. Odnosno, i Predrag Finci, u svojim filozofskim nastojanjima, intuiciju shvača – i koristi se njome, kao neposrednim uvidom, dok dedukcijom razuma postupno nadsvata put prema istini, koji je vel odčikmuć prvim intuitivnim istinama, čim znađ da svoje djelo oblikuje u tonu i smislu, u značenju, kao znamtvenno-filozofsko.

Jer, pokazuje to brojim primjerima ova knjiga, intuicija se kroz povijest mišljenja potvrđuje uvijek izniova kao nezaobilazna, kao jedna vrsi shodišta, upravo kada je riječ o njezinu važnih znanstvenih uvida i spoznaja. A tome svjedoči već spomenuta davna Descartesova metoda, kako prvobitni, intuitivni uvid, koji je prerepitan i pobrđen, nije dojam, nego spoznaja, a spoznaja nje vlsur osjetila, nego uma.

Pralazeći kroz mnoge značajne momente moderne filozofije (od spomenutih preko mnogih drugih filozofa, tve do Lévinasa, Bachelarda, Derride i drugih...), Predrag Finci je ovim svojim djelom dokazao u koje je mjeri pojam intuicije važan, gotovo i presudan, za mnoge od ito filozofskih misloca, da se on nalazi u samome temelju njihova mišljenja, kao jedan od stupova potporuja iz kojega potom izbijaju cijeli specifični sustavi mišljenja. Uživo je to odgovorno prema zadaći filozofije kao vrste traganja za istinom, znanjem, mudrosti, što drugim riječima znači da je pred nama još jedno djelo ovog autora čitanje kojega jamči vrhunski intelektualni užitak.

Tekst je izvorno objavljen na Prometej.ba/autor: Tatjana Gromača Vadanjel

Izl 56 total views, 38 views today

Preporučite prijateljima putem svih servisa:

FACEBOOK TWITTER PINTEREST GOOGLE +1 LINKEDIN EMAIL

Bio Najnovje

Sekretar

PRETHODNI
IZMEĐU FILOZOFIJE I KNJIŽEVNOSTI (I OBRATNO)

Pročitajte još

IZMEĐU FILOZOFIJE I KNJIŽEVNOSTI (I OBRATNO)

ŠESTOAPRILSKI KOMPLEKS

AHMED BURIĆ PRIKAZ KNJIGE "TRG SLOBODE" NENADA RIZVANOVIĆA

Komentariši

Morate biti prijavljeni da biste objavili komentar.

Srbija | Žene | Ženske igre | Žetve | Žetve kamenje | Žetve kamenje | Ženska igračica | Ženska igračica 2021